

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Boldog újesztendőt!

Megint lepergett egy esztendő a múlandóság homokóráján. Az idő mérhetlen tengerének egy hullámfodra ismét elsímúlt. Az elmúlt év sírjában szendereg s mint elsülyedt hajóval az óceán mélyén, vele együtt, mellette pihennek dúsgazdag kincsei, melyeket martalékul vitt az enyészet sötét szellemének: tört remények bús omladékai, a csalódott bizalom szertefoszlott szappanbuboréki, fájdalomtól megszakadt szívek, tébolyodás ködébe borult fényes elmék, hajótörött roncsai egykoron tisztelet- s közbecsülés-környezte jellemeknek, a hírnév, dicsőség napsugaras, merész légi pályájáról alázuhant nagyságok ikaruszi szárnyai, a honszerelem, igazság, becsület elvérzett bajnokai, szeretetreméltó kedves kisedeknek alig-alig feslett s már is elhervadt életbimbai, nemrég büszkén délcélgő s aztán hirtelen kettémetszett oszlopai a duzzadó férfiúi erőnek, aggastyánok avatag porsátorai, melyeknek sátorkötelét a halál kitepte . . . Ki tudná elszámolni valamennyit?! A mi napjaink lenge sajkája is ott lebeg a könyörtelen múlandóság zajló, tajtékzó árján, ama Jób-említett nádladikok módjára gyorsan siklik tova, hogy aztán egyszer époly hirtelen merüljön a mélységbe. Az anyaszülte rövid-éltű ember, ki el van telve zaklatással, virágként hajt ki s fonnyad el, árnyékként illan tova és megállása nincs.

A változandóság eme szédítő forgataga fölött csak egyetlen bérc emelkedik mozdulatlan főnségben: szabadulásunknak erős közsála, üdvösségünknek hegyorma, az örökkévaló Isten, a ki előtt ezer esztendő annyi, mint a tegnapi elmúlása és egy éjnek rövid vigyázása. Ő előtte omlanak le mind, kik a porba roskadnak: egyének, népek, birodalmak, századok és évezredek, menny és föld egyaránt. S lábai zsámolyánál maga a szakadatlan enyészet és pusztulás hangzúrje is magasztaló himnuszszá olvad, melylyel az Örökkévaló fenkölt trónja előtt dicsőítő hódolatát zengi a haldokló mindenség. Régente fundáltad a földet s az egek is a Te kézednek munkája. Azok elvesznek, de Te megmaradsz; mindazok elavúlnak, mint a ruha; mint az öltözetet, elváltoztatod azokat és elváltoznak. De Te ugyanaz vagy és a Te esztendeid el nem végződnek!!

Kihez mehetnénk, hova menekülhetnénk a bennünket környező romlásból, hova rejthetnők aggódó lelkünk félelmét, zaklatott elménk töprengéseit, hol találhatnánk nyugtot, enyhületet csüggeteg szívünk remegésére e tűnő század alkonyán, hanemha az Ő szárnyainak árnyékában s egyszülött Fiának kegyelemmel és igazsággal teljes kebelén?! A múlandó idő s a változatlan örökkévalóság ádáz ellentéte, a melynek átka egész földi létünkre, testi, lelki, erkölcsi és szellemi életünkre egyaránt ólomsúlylyal nehezedik reá, a mely képzeiteinket, benyomásainkat, emlékeinket az elhalványodás és meghagyulás közös sorsára juttatja, mely a benső hiábavalóság eredendő bűnében született ítéleteinket, véleményeinket és gondolatainkat a megbízhatlanság és állhatatlanság könyörtelen végzetének veti alá s holnap már ellenállhatlan erővel készlet sárba tapodunk azt, mit tegnap magunk állítottunk a köztisztelet piedestáljára, — a mely érzelmeink világát a kitörő, a rivalgó öröm s a mélységes, halálos bánat és levertség, vagy a legnemesebb, legodaadóbb szeretet és a pokoli sötét gyűlölet sarkpontjai közötti szeszélyes ingadozásra kárhóztatja, mely a

tömegek ajkán „feszítsd meg“-gé változtatja át a hozsámmát, — vagy delelőjéről taszítja sírba a viruló életet, — ez az ellentét a názareti Jézus kebelében békült, engesztelődött ki. Ő az örökkévalóság minden drága kincsét, üdvözítő erejét lehozta a földre, a múlandóság porhonába, hogy ezt magához emelje, arasznyi létünk nyomorát, homályát az ő isteni valójából támadt romolhatlan élet s égi világosság árjával, dicsfényével öntse el s Isten országának enyészhetlen birodalmában elválhatlan egységbe olvaszson sironinnet és sírontúlt. Az istenbéke ama főnséges szombati nyugalma, mennyei, dicsőült hajlékoknak eme sötét bolygónkra vetődött darabja, mely után már az ó-szövetségi jóslatok esengtek, halandó szívben csakis ő nála vett szállást s — a miről már a próféták is álmodoztak* — egy jobb világnak az ő üres sírja fölött meghasadt hajnala fényharmatot hullat a sírgöröngyökre, fölserkenti s ujjongó öröme készíti a porban szunnyadókat.

Nincsen nekünk maradandó, igaz javunk a földön! Legszebb gyönyöreink hervatag virágából hányszor szívjuk a csalódás mérgét, — élvezeteink, kéjeink mámorából az elsorvasztó kórt, a lassú halált! Örömeink hányszor változnak búra; szeretet, barátság mily sokszor cserben hagy bennünket! Lelkesedésünket hányszor fagyasztja meg fásult közöny, biztató, csalóka reményeinket sívár kétségbeesés! Az igazság, ez az égi szülött, melynek nevét az emberek folyton ajkukon hordozzák, hogy naponként megfertőztessék, anyagi érdekeink járszalagjához hányszor simúl oda, vagy önkényünk s szeszélyeink szerint hányszor vedlik át! Még nyugvó nagyjaink jellemképe is „a pártok gyűlöletétől s kegyétől eltorzítva lebeg ott a történelemben.“ S ébredező öntudatunk első percétől fogva keservesen csörgeti lelkünk a halál félelmének rabbillincseit. Egyetlen menedékünk van a sors, a dúló enyészet hatalma előtt: a Magasságosnak rejteke! A mire az egyszülött Fiú tanított bennünket, a mi az Örökkévaló gondolatainak töredéke nálunk gyarló halandóknál, a mit lelkünk az isteni szellem romolhatatlan életéből, az örök igazság mennyei kincséből sajátított el, — csak az emelhet ki bennünket a forgó, tűnő idő hullámtorlatából, csak az boldogíthat, csak az üdvözíthet időben és örökkévalóságban. „Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is, él az!“ ... Hadd suhogjanak hát körülöttünk a változandóság szellemszárnyai s varázslatos érintésekre hadd omoljon porba e világ minden ékessége: mennyei Atyánk kegyelmes arca, mely a lehanyatlott óévben is ott ragyogott fölöttünk,

* Ezsaiás 26, 19.

bizonyára most sem fog megváltozni. S hogyha hitünk tekintetével szent orcáján csüggünk, Ő békességet áraszt lelkünkbe a világ zsvajló lármája, az emberi vélemények tusakodó, háborgó ellentétei közepette is s fényes ábrázatának szemléletén, aléldozó erők naponként megújholdik, — mert a kik az Urban bíznak, szárnyat növelnek, mint a sasok, futás nem lankasztja őket, járás-kelés el nem gyalítja.

Ime, e mindnyájunkat egyesítő keresztyéni hitben óhajtjuk mi üdvözölni lapunknak tisztelt olvasóit, hogy a szónak legvalódibb értelmében kívánjunk valamennyiöjöknek *boldog újesztendőt!* Debrecenben, 1900 január hó 1.

A szerkesztőség.

Erős lelket!

Tiszta szívet teremts bennem, óh Isten, és az erős lelket újítsd meg bennem. (Ll. Zsoltár 12.)

A reformátorok és a dicső nyomdokaikon járó hithősök földi boldogságukat, nyugalmaikat, tiszteltetésüket, anyagi javaikat, sőt életüket is kockára tették, hogy megalapítsák a református egyházat, arra a szegletköre, melyről Pál apostol azt mondja: *más fundamentomot senki nem vethet azon kívül, a mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus* (I. Korinth. III., 11). Meg voltak győződve, hogy Istenre nézve dicső, az emberiségre nézve boldogító munkát végeznek.

Igy is volt ez! Nemcsak hazánk története, — nem! — hanem a világtörténelem legfényesebb lapjai is hirdetik azt, a mit a kálvini szellemű Balogh Ferenc a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság gyűlésén Debrecenben mondott: *dicsőség a reformációnak!* Hát ma dicsőség-e? Hát ma erő, élet, hit és jellem-e az? Nem egy fényét vesztett, megfagyott, kialudt nap? Nem egy rozsdás rabbillinc az emberiség előhaladásán, mely csak lomtárba való? Nem egy kiszáradott erős tölgy, mely lombtalan száraz ágaival szomorúan emlékeztet arra, hogy egykor árnyékában nemzetek találtak nyugalmat, boldogságot és századok viharaival diadalmasan dacolt?

Ma a református egyháznak sok tekintetben szomorú képe van. Mintha elvesztette volna termékenyítő erejét, mintha a só megízettlenült volna. Mintha az állami életre nem volna már üdvösen fejlesztő hatása. Mintha ma már a politika inspirálná az egyházat, és nem az egyház a politikát. Mintha az Isten és Megváltó Jézus imáadásának és szeretetének magas, tiszta légkörébe nem tudná már felemelni fáradt szárnyaival az embert. Mintha a család bezárt ajtaját nem tudná már felnyitni erőtlen kezeivel, hogy bevigye oda a becsületességet, a tiszta erkölcsöt és a szent

kötelességteljesítést. Mintha az egyén, mint a hernyó, mely lerágta a viruló fa lombját, — el akarná hagyni az egyház lombos, drága gyümölcsökkel rakott fáját, hogy a világi sívár bölcsesség, léhaság és nemtelenség mérges, alacsony bokrain keresse táplálékát. Sokszor úgy tetszik, mintha a Madách Luciferének ez a gúnykacaja hasgatná lelkemet:

Minden mi él és áldást hintve hat,
Idővel meghal, szelleme kiszáll,
A test túléli ronda dög gyanánt,
Mely gyilkoló miazmákat lehell
Az új világban, mely körülé fejlődik.

De nem! A református egyház nem ronda dög; ma is a legáldottabb, leghatalmasabb földi intézmény. Az igazság örök! Az erény örök! *A pokol kapui nem vehetnek azon diadalmat* (Máté XVI., 18). A hiba az emberekben van. *A mi most történik, régen megvan és a mi következik, immár megvolt és az Isten visszahozza, a mi elmúlt* (Pred. III., 15). Mint a nagy természet, úgy az erkölcsi világ törvényei is, állandók, változhatatlanok. Ma is az történik, a mi megtörtént Hoseas proféta idejében: *romlásodra lett Izrael, hogy ellenem törekedtél, a te segítőd ellen* (Hoseás XIII., 9).

Távol van tőlem, hogy bajainkért egyházunk tiszteletreméltó lelkészi karát állítsam szegénypadra. Hála az egek Urának, vannak sokan, kik erősek a hitben, buzgók a szolgálatban, fedhetlenek erkölcsi életökben, kik tudatával bírnak magasztos hivatásuknak, és nem feledik, hogy ők az egykori gályarabok utódai. De mégis tagadhatatlan, hogy itt-ott tünedeznek fel szomorú jelenségek. Itt egy lelkész a sívár kétségbeesés lejtőjére jut, megtörve az élet küzdelmei és csapásai alatt, öngyilkos lesz. De hát Pál apostol talán rózsás úton járt, nem ő panasolja: *a zsidóktól ötször szenvedtem negyven-negyven csapást egy híjján. Háromszor verettem meg vesszővel; egyszer köveztettem meg, háromszor voltam a tengeren veszedelemben; hajótörés miatt éjjel és nappal a mélységben voltam. Ha dicsekednem kell, az én nyomorult elvetett állapotommal dicsekedem* (II. Korinth. XI., 24, 25, 30). Amott egy másik, magaviseletével az általa hirdetett tanokat meghazudtolja. A nagy Spurgeon az ilyenekre alkalmazza ezt az adomát: azt hallottam egy nagytehetségű lelképásztorról, hogy hívei róla úgy nyilatkoztak, hogy olyan jól predikál és olyan rosszul él, hogy mikor a szószékben áll, azt szeretnék, hogy soha el ne hagyja; de ha a szószéket elhagyta és a templomot, azt kívánták, bár soha ne lépne arra . . . Folytassuk? Elég lesz talán most ennyi.

Távol van tőlem, hogy az egyes egyházközösségek kormányzását teljesítő presbyterekre dobjam a kárhoztatás követ. Vannak még Hegedüs Sándorok, Ritoók Zsigmondok, Hajnal Istvánok, a kik a református egyház legfényesebb korszakának is kiváló emberei lettek volna. De hát általában a presbyterek hivatásuk magaslatán állanak-e? Nem sok egyházközösségben azt tapasztaljuk-e, hogy eleget vélnék tenni kötelességeiknek, ha az egyház folyó ügyeit elintézik, a számadásokat megvizsgálják és a legszentebb célból viselendő teher ellen is protestálnak. Isteni félelemben, templomba járásban, úrvacsorával élésben, áldozatkészségben, a gyülekezet előtt fénylő példaként járni, az elveszésnek indult lelkeket felkeresni és megmenteni, — ez sokak előtt szükségtelen.

Távol van tőlem, hogy a magyar református nép teljes vallástalansága és erkölcsi elsüllyedése miatt, még a jobb jövő felől is kétségbe esve, siránkozzam. Vannak még sok ezren, kiknek lelke szomjúhozik az élő Istenhez, kiknek a biblia, a vallásos könyvek kedves olvasmányai, kik előtt nem ijesztő rémkép az áldozatkészség. De hát mégis az igazi magyar puritán kálvinista jellem nincs-e kihálófélben? Nincsenek-e számosan, kik a szertelen fényezésben, gondtalan kényelemben, nemtelen gyönyörök élvezetében, állati vágyaik kielégítésében helyezik az élet célját, kik magasabb, szentebb eszményekért, Istenért, erényért, egyházért, hazáért, az emberiség boldogságáért lelkesülni már nem képesek?

. . . . Az új év beköszöntött. Boruljunk le az örökkévalóság dicsőséges Királya előtt, ki végzetlenül bölcseséggel és szeretettel igazgatja a természeti és erkölcsi világot, kérjük: adjon erőt a nagy, nemes munkára, hogy építsük a mi magyar Sionunkat szóval, tettel, lelkesedéssel, áldozattal, egyetértéssel, — könyörögjünk: *tiszta szívet teremts bennem, óh Isten és az erős lelket újítsd meg bennem!*

Kisújszállás, 1899 dec.

Gulyás Lajos,
evang. reform. lelkész.

TANÜGY.

Elnöki megnyitó beszéd

a Gönczy-egyesület 1899 dec. 28-án tartott közgyűlésén.

Tisztelt Közgyűlés!

Épen ma hét éve, hogy a Gönczy-egyesület tagjai első közgyűlésre összegyűltek. Előzőleg is tartottak ugyan összejöveteleket, de azok csak az előkészítés szükséges munkáját végezték. Így a tulajdonképeni egyesületi élet e mai nappal lépett át a hetedik év határvonalán.

Ugy közfelfogás szerint, mint a tudomány, külö-

nösen az ember testi és lelki fejlődésének megfigyelésére irányuló vizsgálódás szempontjából, felettebb nevezetes korszakot alkot mindenik hét év s legfontosabb éppen az első hét esztendő. Az a változás, bomlás, átalakulás és fejlődés, minek következtében testünk, közönséges felvétel szerint, minden hét évben mássá lesz, s egész szervezetünk újjá alakul; az az állandó munka, mi a légzés, táplálkozás, vérkeringés folytán szervezetünkben végbe megy, minek eredménye aztán az, hogy benne az anyagok folyvást szétbomlanak, állandóan változnak annyira, hogy szervezetünkben nincs is más állandó, mint a változás: a legszembetűnőbb módon és erővel éppen az első hét életévben folyik le. Épen úgy áll a dolog lelki fejlődésünkre nézve. Az az út, melyet az életre és működésre ébredő lélek az én fogalmának megalkotásáig hátrahagy, a leghosszabb és a legnehezebb. Az a kezdetleges állapot, melyben csak kellemest és kellemetlent érzünk, de azok előidéző okáról mit sem tudunk s érzeteinket sem a kultúrgyakra átvinni, sem testünk különböző pontjaira elhelyezni nem vagyunk képesek: messze távolban áll egyéniségünk kialakulásától. Érző szerveink munkára ébredése s e munkásság eredményeképpen jelentkező érzés, és észrevétel, szemlélet, képzetalkotás; a külső, konkrét tárgyak észrevételéről a belső észrevételre és szemléletre átmenetel s ez alapon az öntudat megalkotása, közben a beszéd elsajátítása: oly nagy és bámúlatos haladást és fejlődést mutat, hogy ha ez így folynék tovább, arányosan, az emberi élet következő korszakain át is, haladásunk és fejlődésünk elképzelhetetlen magasságra emelkednék.

Tisztelt Közgyűlés! Egyesületünk életének a mai nappal lezárult hét éves korszakában a fejlődés ismeretes phasisain keresztül ment. Változás és bomlás, szervezetének újjá alakulása jellemzik a korszakot; míg másrésztől észrevételei és szerzett tapasztalatai alapján öntudatának megszilárdulása s egyéniségének kidomborodása is ez idő alatt következett be. Igen, mert míg abban a Gönczy-egyesületben, mely mint közművelődési-egylet szervezkedett, első sorban ugyan az iskolák s az azokban működő tanerőkre támaszkodva, de felölelve és ügykörébe vonva nemcsak minden fokozatu tanintézetet, hanem általános kulturcélok szolgálatát is, a tanítóegyesület egyénisége elveszett, elhomályosodott: a hét évi tapasztalat eloszlatva előlünk a ködöt és homályt, tudatára emelt bennünket annak, hogy csak magunkra számíthatunk s a Gönczy-egyesület más, mint tanító-egyesület nem lehet. Így domborodott ki határozott körvonalakban egyénisége.

De megszilárdult másfelől az a tudat is, hogy mint tanító-egyesületre szükség van rá. Szükség, mivel nagy és szép feladatok állanak előtte. Nem kívánok ismétlésbe esni e feladatok elősorolása, a tanítói egészséges közszellem erejének, hatalmának és szükséges voltának fejtegetése, a tanítóeszköz közvetlen közlekedésről érdeklő ügyekben, a közvéleményt előkészítő munka nagyfontosságának vázolásával, — mint a melyekről előzőleg már többször szólottam; sőt az aktuális érdekű, gyakorlati dolgoktól is eltekintek, a tanterv és nyugdíj törvény revíziójának szempontját mellőzöm; hanem egyedül a paidologia érdekéből szólok a kérdéshez.

A paidologia gyermekisme vagy gyermekekről szóló tudomány, egyike a 19-ik század új szülötteinek. Létrejöttét a tudományos ismeretek amaz összehalmozásának köszöni, melyet a tapasztalatok, találmányok és tudományos kutatások előző időkben el sem képzelhető mennyisége, nagy és meglepő eredményei létesít-

tettek. A tudományos ismeretek e halmazából ugyanis egészen új tudományágak jöttek létre u. m.: a földtan, lélektan, élettan, a physikai és társadalmi tudományok egész sorozata. Legifjabb köztük a paidologia. Ifjú, de nagy reményű. Hívatása átalakítani a vele kapcsolatban álló tudományágakat: a lélektant, logikát, paedagógikát és didaktikát. Megvalósítani a nevelve tanítás eszméjét.

Megvan az már! — veti bizonyára ellen a Herbart—Ziller-féle úgynevezett tudományos paedagógia elfogult híve. Dehogyan van, dehogyan van. Még csak mint cél lebeg előttünk, de a hozzá vezető út járatlan és jórészt ismeretlen. Különben is a nevelve oktatás zászlaját nem Herbart bontotta ki először. Előtte többen lobogtatták már, mint p. u. Amos-Comenius, Francke stb. Herbart érdeme főképpen abban áll, hogy nevelési elméletének céljául az erkölcsi jellem kialakulását tűzvéni ki, az oktatás anyagát e célhoz képest kívánta megválasztani és a kiválasztott anyagot a növendékek fejlődési fokozatával viszonyba hozni. Így az oktatást pszichologiai alapon ethikus célzatúvá óhajtott tenni.

Mindenesetre nagy érdem, de éppen a pszichologiai alap és közvetítés félreértése és túlbecsülése akadályozza meg követőinél a cél elérését, t. i. az ethikai jellem kialakulását. Szóban ígéretben a herbartisták egyáltalában nem fukarok, de a gyakorlat nem váltja be a fényes ígéretek csengő ércét. A tudomány még kevésbé honorálja. Lássuk miért nem?

Az a felfogás, hogy az egész lelki, szellemi élet képzetekből áll, illetőleg azok viszonyba lépésének mikéntjétől függ, oly erőt, hatalmat ad szerintök a nevelő, oktató kezébe, melynek birtokában öntelten hirdetik, hogy a nevelésnél minden csak tőlük függ. Az általuk közölt képzetek útján, a képzetek erejének ellensúlyozása, támogatása, újabbakkal élesztése és viszonyba hozásával, pszichologiai közvetítés folytán a gyermekből olyan embert nevelhetnek, a minőt akarnak. Így lenne talán megérthető aztán annak az újabb keletű olvasókönyv szerkesztőjének nyilatkozata, ki művével nemcsak a socialistikus bajokat orvosolni, fészkelődéseket lecsillapítani igéri nagy szerénnyen, hanem az egyháziasságot fellendíthetőnek, a vallásos-erkölcsi nevelést megvalósíthatónak állítja.

Tévedések vigjátéka pedig az egész! Hiszen a nevelés személyes kölcsönhatás és nem a képzetek kölcsönhatásának eredménye. Képzetek önmagukban nincsenek is, mert csak az énnak vannak képzetei. Kölcsönhatás tehát a képzetek közt csak az én természete szerint, az egyéniség által meghatározott módon és mértékben létesül. E kölcsönhatást eredményeiben lehet ugyan konstatálni, de csinálni s előre, pontosan kiszámítani lehetetlen.

Szépen és meggyőzően írja Schneller István: „a személyi élet háttérében, öntudatunk küszöbe előtt alakulnak érték-képzetek, egyéniségünk sajátossága által befolyásoltan és azt befolyásolva. Származás, egyesek részéről kiinduló hatások, melyeket képzetekben nem jegecesíthetünk meg: a szem sűgárája, a hang színezése, a meggyőződésnek szavakban rejlő ereje, a személyiség erkölcsi voltának nem analizálható általános benyomása; a családnak, a társaságnak, gyülekezetnek, községnek viselkedésben, szóban, életrendben, cselekvésben csak is megnyilatkozó, de e megnyilatkozással nem azonos, hanem mind e mögött élő, ható szelleme. egy szóval az egyes, valamint az erkölcsi személyiségekből kiinduló s mindenkit levegőként körülfogó s öntudatlanul is meghatározó hatalom: ez az, a mi minden képzetnél

és képzetű mesterkélésnél s bármely meggondolt módon eszközölt tudatos apperceptionál is sokkal mélyebben határozza meg az egyesek nevelését". (Magyar paedagogia 1899. 431 lap.)

A személyi és társadalmi tényezők a legfontosabbak, elhatározó befolyásúak voltak és lesznek tehát a nevelésre nézve. A Herbart túlzó hívei pedig, mikor a tanítandó anyagot a kultur fokok szerint osztják be és az anyag elsajátítására a formalis fokozatokat alkalmazzák: épen a földologról feledkeznek meg s vonják el a figyelmet. Egyoldalú tárgyi érdeklődést létesítenek, személyi érdeklődés helyett; a módszert mindennek fölébe helyezik s az egyén előttök mind egy és ugyanaz. Pedig a mint a természetben nincs két, egymással mindenben egyenlő fűszál vagy falevél, úgy nincs teljesen egyező két gyermeki lélek.

„Nem az a kérdés szerintök“, mondja Schneller, „hogya mi a növendék, hanem, hogya mije van. Az érdeklődés tárgya nem a személyiség, hanem annak birtoka. Nem a növendék viselkedése, életrendje, hanem a képzetek viszonya s azok rendje. Nem a gyermek és pedig az előttünk ülő gyermek természete, apperceptionálásának sajátossága, hanem a képzetek természete és a tanítás útján már a teoriában megalakult képzetköre, ennek apperceptionáló ereje az új képzetrel szemben“. (Ugyanott.)

Hogya az ily eljárás nem nevelői, bővebben indokolni felesleges. A népiskola pedig nevelő és tanító intézet. Első sorban és sokunk szerint, főképen nevelő. S mit tapasztalunk mégis? Míg a nevelés érdekében alig teszünk valamit, az oktatás terén és érdekében nagyobb buzgóságot fejtünk ki. Pedig nekünk, ha jól fogjuk fel feladatunkat, nem annyira a kultur és formál-stufenek szövevényeinek ismeretére van szükségünk; nem a kézi-és olvasókönyvek egymással szembeállításának kérdésével kell foglalkoznunk, mi másod, sőt utolsó rendű dolog, ha tanítóink kellő paedagogiai és didaktikai műveltséggel bírnak; hanem a gyermeki lelket kell úgy a tudomány, mint a tapasztalat világánál minél behatóbban megismernünk. Foglalkoznunk kell a gyermek psychológiájával úgy az iskolában, mint az iskolán kívül. Akkor aztán mosolyra kelt mindnyájunkat az olyan beszéd, hogya t. i. az olvasókönyv methodika, mely tanítót és tanulókat egyaránt vezet.

Ha ez úgy volna, rá illenék a közmondás: „vak vezet a világtalant“. De hát nem úgy van, mert egyéniségét nem tagadhatja meg senki. A tanítás nem chablonos kézművesség. Ha egy úton megyünk is, az egyik gyorsabban, a másik lassabban halad, sőt járásának, testtartásának sajátosságát, lépésének karakterét érvényre emeli. Ezért mondjuk: a milyen a tanító, olyan az iskolája. A tanító helyettesíthet mindenféle könyvet, de őt nem helyettesítheti semmi.

Ha már az oktatás tekintetében is így van a dolog, mennyivel kevésbé lehet a nevelés munkájánál nélkülözni a tanítót. Az ő egyénisége, odaadása, buzgósága, példája, szeretete pótolhatatlan. Különösen kipótolhatatlan szeretetének melege, közvetlensége, éltető ereje.

Szeretet a nevelés alapfeltétele. Szeretet a növények iránt, érdeklődés velök szemben. Foglalkozás a gyermekekkel, mi aztán egyéniségök és természetök felismerésére vezet. Bizalmat kelt, szívet-lelket feltár. Mint a napsugár, fényt, meleget áraszt s életre szólít. Életre hívja az igaz, jó és szép elszórt magvait.

E szeretet nevében Tisztelt Közgyűlés! emelek én szót a paidologia érdekében. E szeretet nevében, melynek a pálya, a tudomány és előhaladás, a gyermek k és az összes emberiség iránt lángolni, égni kell minden

tanító keblében. E szeretet nevében és érdekében, mely szülő édes anyja, tápláló dajkája a paidológiának.

Azonban e nagyreményű és fontos hivatású tudomány ma még csak a fejlődés kezdetén áll. Szép jövőt jósolnak neki, de még szigoruan véve, alig igényelheti a tudomány nevet. Adatai sem elegendők, sem teljesen meg nem bízhatók. Ez adatok csoportosításának munkáját megkísérlették ugyan, de a kísérlet eddigelé még eredményre nem vezetett. Mert hiányzik az adatok rendszerbe alkotásához a részeket szerves egészsze összefoglaló, egységes alapelv. De a mi késik, nem fog elmaradni.

A paidologia számára adatokat gyűjtetni megkísérlették a szülőkkel is. A kísérlet azonban nem sikerült. Mert a szülők közül az a kevés is, a melyik foglalkozik gyermekével, jórészenben tájékozatlan a psychológiában, a lelki élet fejlődésének rendjét, menetét nem ismeri. Így a paidologia számára adatokat gyűjteni egyedül a tanítók nagy és nemes feladata lett.

Nálunk, magyaroknál szintén foglalkoznak immár a paidológiával. Tudomásom szerint egyik délvidéki tanító-egyesületé a kezdeményezés dicsősége. Az eként megindított mozgalom hullámverése a millenárius évben tartott tanügyi kongresszus elé is eljutott, s e kongresszus végrehajtó bizottságot küldött ki a paidologia ügyében. Végzett-e valamit e bizottság, nem tudom; de azt igenis várom és remélem, hogya a magyar tanítóság az első felhívó szóra teljesíteni fogja e tekintetben is kötelességét.

Nem lehet céloim, tisztelt Közgyűlés! ez alkalommal részletekbe bocsátkozni, annyival kevésbé, mivel úgyis visszaélték immár becses türelmökkel: egyszerűen arra szoritkozom tehát, hogya szerintem a paidologia számára az adatgyűjtést megindítani, e gyűjtés mikéntjére nézve megállapodást létesíteni, az adatok rendszerbe alkotásához szükséges alapelvet tisztán és világosan körvonalozni a tanító-egyesületek feladata. Egyes ember könnyen tévedhet, s miután a hány fő, annyiféle a gondolkodás: az adatok gyűjtése és csoportosításához mulhatlan szükséges lesz a közös megállapodás. Ime ebben a Gönczy-egyesület, a többi tanító-egyesületekkel, szintén tevékenyen közreműködhetik.

S közreműködése szükséges és kívánatos. Szolgálni a tudományt: előbb vinni, ha csak egy vonalnyira is; a tudomány fényes csarnokának felépítéséhez hozzájárulni habár egy porszemmel, egy tégladarabbal: fel-emelő és megnyugtató, dicsőséges foglalkozás. Felemelő és dicsőséges, különösen azokra, kik pályájokat, a tanítói pályát, szeretik. Mert a paidologia, ha a szó szoros értelmében tudománynyá fejlődhetik, épen a tanítói pályát fogja bearanyozni, kedvessé, vonzóvá, kellemessé tenni.

Tisztelt Közgyűlés! Báró Eötvös József, kinek emléke áldott lesz mindenha a magyar tanítóság előtt, két alkotása által kívánta a magyar tanítók önképzését előmozdítani. Egyike ezeknek a Néptanítók lapja, másik a tanító-egyesületek felállítására. Fennáll mind a kettő harminc év multán is. S bár a Néptanítók lapja mellett a kor szelleme s talán szükségéhez képest több tanügyi hírlap és folyóirat létesült, mi az erők szétforgácsolását eredményezé s a hivatalos lap befolyásának és tekintélyének szárnyait megtépte: a tanító-egyesületekben pezsgő vér kering, munkakedvtől duzzadó erő, kitartó energia és a mai fő: siker mutatkozik.

Csak egy adatot említek fel. E mai közgyűlésünkkel egyidejűleg ünneplik a tanító-egyesületek, az Eötvös-alapból emelt tanítók házában, Péterfi Sándort,

a magyar tanító-ság atyját és vezérét. Ki ne ismerné e nevet közöttünk? Ki ne tudná, hogy e név érdemes viselője végig szolgálta a népoktatás ügyét mindenik fokon s becsületet, tisztességet szerzett mindenütt? De midőn ma legnagyobb alkotásából fény és dicsőség sugárzik le rá, bizonyára nem magának, hanem a magyar tanítóknak, első sorban a tanító-egyesületeknek fogja tulajdonítani az érdemet, fogja oda nyújtani a babért. Mert egyes ember, bármily nagy, bármily munkás, odaadó, lelkes, genialis: gyöngé és tehetetlen. A egyesülésben van az erő.

Péterfi Sándor nagy érdemeit hálásan elismerve, hirdetve és magasztalva s őt mai ünnepeltetése alkalmából szívből üdvözölve, a közgyűlésünkön megjelent t. tagtársak szíves köszöntése mellett, a Gönczy-egyesület 9-ik rendes közgyűlését ezennel megnyitom.

Kovács Lajos,

ev. ref. tanítóképezdei igazgató.

A tanári állás emelése.

Minden pályán korszerű haladást és emelkedést látunk szellemileg és anyagilag egyaránt. A tanári sem maradhat el. Az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület most a tanári állás anyagi promotiója s az azzal együtt járó szellemi előhaladása érdekében egy szépen megokolt memorandumot nyújtott be a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, melynek leghalaszthatatlanabb s egymással párhuzamosan életbeléptetésre váró pontjai a következők:

1. Az 1893-iki törvényhozási megállapodásnak végrehajtása, azaz az igazgatói és a tanári létszámoknak az illető fizetési osztályok közti megfelezése. Ez intézkedés annál sürgősebben szükséges, mert a többi tisztviselői ágazatokra nézve a pénzügyminiszter úr ő nagyméltóságának a jövő évi költségvetés benyújtásakor tett kijelentése szerint az 1893. évi IV. törvényeikk immár végre van hajtva, úgy hogy a tanárokat e tekintetben már mellőzés érte. Ha pedig a nagyméltóságú kormány netalár élni kívánna az esedékesség végső határidejével, vagyis 1902 ig kívánná a megfelelést végrehajtani, mégis kéri a tanáregyesület a minisztert, kegyeskedjék az intézkedés bevezetéséről már a mostani költségvetésben gondoskodni, annak biztosításul is, hogy a végrehajtás nem ejtetett el.

2. A tanári és igazgatói quinquenniumok fel-emelése 200 forintra, a mi például 5 éves cycluson belül érezhetőbb költségemelkedés nélkül végre lenne hajtható. E tekintetben nemcsak a velünk államjogi és pénzügyi kapcsolatban álló Ausztria tanulságos példája áll előttünk a hol a tanár 1400 forinton kezdvén, két ízben 200—200, három ízben pedig 300—300 forint ötödéves pótlékban részesül, hanem belföldi praecedensek is vannak, így a mi költségvetésünkben segélyezett Horvátország eljárása, hol a quinquennium 200 forint, egyes protestáns intézetnek, névszerint a n.-enyedi középiskolának 200 forintos, a székesfővárosnak pedig már rég rendszeresített 170 forintos quinquenniuma. Sőt maga az állam lelt rá fedezetet, hogy egyetemi rendes tanáraink quinquenniumát, a mellett, hogy törzsfizetésüket is 25%-kal emelte, 1893 óta 167 százalékkal (300 frt tizedéves pótlékról 400 frt ötödéves pótlékra) emelje. A középisk. tanárok pótléka nemi az egyetemi tanárokéval arányos, hanem a fővárosi elemi iskolai tanítónőknél is kisebb, a mint azt a cultuszminiszter sem késett a törvényhozás előtt kiemelni és quinquenniumunkat szégyenletesen csekélynek jelezni. Pedig a tanári pályán hiányzó előléptetés pótlásul jelenleg kizárólag a quin-

quennium intézménye szolgál, a fizetési törvény végrehajtása semmikép sem elegendő javítása helyzetüknek, mert a tanárookra nézve különben is alkatmatlan s az előléptetésnek inkább korlátokat szab, semmint pótolná.

3. A drága piacú városokban működő tanárok helyi pótlékának rendszeresítése. Ezt megokolja az a kettős szempont, hogy egyrészt ne kelljen egyes feltűnően drága városokban 1200, 1300, 1400 frttal nyomorogni a rendes tanárnak, mikor már 1873 óta 1500 forintban volt megállapítva a fővárosban működő tanár javadalma a lakáspénzen és quinquenniumon kívül, olyan drágasági viszonyok közt, melyeket azóta nemcsak a főváros, hanem némely más város is túlszárnyalt, és az országnak a mainál rosszabb pénzügyi viszonyai közt s másrészt megokolja az, hogy ne legyen kénytelen a nagyméltóságú kormány a soronkívüli előléptetés kedvezményét bizonyos városokban működő tanárookra nézve kárpótlásul felhasználni, ezzel e kedvezményt voltaképeni feladatától elvonni és ezáltal tanárok és tanárok közt idegenkedést támasztani. Praecedentst alkotott erre nézve már az 1893. évi IV. t. c. 2. §-ának c) pontja a bírák és ügyészek működési pótlékának beillesztésével.

KÖZÉLETÜNK.

Népmozgalmi adatok Debrecenben és a debreceni ev. ref. egyházban.

A helybeli napi lapokból, illetve a „Debreceni Ellenőr“-ből veszszük át a következő sorokat:

„A lelkipásztorok is megcsinálták a múlt esztendőről az évi mérleget. Számbavették híveik szaporodását és fogyását. És régi szokás szerint újesztendő első napján, a délelőtti istenisztelet után felolvasták híveik előtt az eredményt. Hogy a legnagyobb magyar kálvinista egyház, a debreceni szent eklézsiára nézve nagyon örvendetes volna ez az eredmény a nyereség és veszteség mérlegének összeállítása — sajnos — azzal egyáltalán nem dicsekedhetünk. Az elmúlt esztendő népesedési viszonyai különben sem voltak a legkedvezőbbek. A születések számaránya átlag nem sokkal múlta felül a halálozások számarányát s az így előállott veszteség is túlnyomólag a város ősi lakosságának, a református vallású polgárságnak a rovására esett. Figyelemreméltó, szomorú, csaknem évről-évre ismétlődő állandó jelenség ez, hogy tudniillik, a legtöbb halálozás rendszeren a ref. vallású lakosságra esik. Olyan jelenség ez, a mely kiáltóan hívja fel gondolkozásra, orvoslásra azok figyelmét, akik állásuknál fogva kötelesek volnának ha nem is megszüntetni, legalább enyhíteni amaz okok pusztító erejét, a melyeknek a debreceni lakosság zöménél mutatkozó sűrű halálozásában különösen részök van. Feltűnő jelenség a kálvinistaság lassú szaporodásánál, amelyet a házasság kötéseiknél gyakran előforduló reversális kiállítások még jövőben meg inkább hátráltatni fognak, az is, hogy két három év óta a más egyházba való kitérések száma nagyobb, s e sorok írójának megfigyelése szerint, fokozatosan nagyobb, mint a ref. egyházba való áttérése. Mit bizonyít ez a csaknem kétségbeesítő jelenség? A cura pastoralisnak a belmissió terén való elhanyagolását s az ellenfél részéről való méltán irigyelt papi buzgalmat. Valóban elérkezett az ideje, hogy azok akikre az ev. ref. vallású hívek lelki gondozása van bízva s maga a nagytiszteletű és tekintetes presbytérium is — valahára gondot, több gondot for-

dotsanak arra az építő munkára, amely nélkül lassankint könnyen elpusztul a nyáj és az eddigi veszteségeket bomlás és pusztulás fogja követni.

E szerény észrevételek után közöljük az alább következő adatokat: A debreceni ev. ref. egyházban 1899 ben született élve törvényes fiu 691, törvényes leány 693, törvénytelen fiu 107, törvénytelen leány 112, halva törvényes fiu 68, leány 40, törvénytelen fiu 18, leány 13, összesen tehát fiu 884, leány 858, együtt 1742. Meghalt fiu 826, nő 737, együtt 1563. Egybekelt tiszta pár 295, vegyes vallású 77, együtt 372 pár. Áttért a ref. egyházba más egyházból 5 férfi, 17 nő, együtt 22; kitért más egyházba 11 férfi, 25 nő, együtt 36. A szaporodás tehát 52 férfi, 113 nő, együtt 165. A lelkek száma 1899. végén 22178 fiu, 22743 nönemen levő, összesen 44921.

Érdekes adatokat kaptunk a debreceni anyakönyvi hivataltól a múlt évi népesedési mozgalomról. A születések száma 2549 volt, szemben az 1898. évi 2631 születéssel. Meghalt 2053, míg 1898-ban csak 1831 egyén. A múlt évi természetes uton való szaporodás tehát mindössze volt 496; az előző évben pedig 700-zal szaporodott városunk lakossága. Házasságra lépett 531 pár; 1898-ban 496 volt a házasságkötés száma. Vallás szerint következőleg oszlik meg az 531 házasság: tisztán ev. ref. 303, ág. hitv. ev. 2, r. kath. 43, g. kath. 4, izraelita 42. Vegyes vallású párok közt következő számban kötöttek házasság: ev. ref. fél róm. katolikussal 86, g. katolikussal 21, g. keletivel 1, ág. hitv. evangélikussal 13, izraelitával 3 esetben lépett házasságra. Róm. kath. fél g. kath.-sal 7, ág. hitv. evangélikussal 4, izraelitával 3 esetben kötött házasságot. A 137 vegyes házasság közül 85 esetben jött létre megállapodás a születendő gyermekek vallására nézve; még pedig az ev. ref. vallású fél javára: 4 ág. hitv.-val, 3 izraelitával, 28 r. katolikussal és 13 görög katolikussal kötött házasságot, nyereség tehát 49; a róm. kath. fél javára: 30 ev. reformátussal, 1 ág. hitv. evangélikussal és 2 izraelitával (nyereség tehát 33); a g. kath. fél javára: 1 ev. reformátussal, 1 r. katolikussal (nyereség 2); az ág. hitv. fél javára 1 r. kath.-sal kötött házasságot. Érdekes még megemlítenünk, hogy a tisztán reformátusokból álló 303 házaspár közül 295, tehát csaknem mind igénybe vette az egyházi esketést. Az olyan 124 vegyes házaspár közül pedig, a hol az egyik fél volt református vallású, 77 jelentkezett a református egyház lelkészei előtt.

Ha ez adatokon áttekintek: lehetetlen némaságra kényszeríteni bennem azt a fájó érzést, mely sirni szeretne mindannyiszor, valahányszor a magyar református egyház veszteségeiről olvasok. Az itt részletezett adatokból a consequentiát külön-külön levonni nem akarom; tegye meg azt ki-ki magának s aztán gondolkozzék őszintén, elfogulatlanul. Én csak arra mutatok rá, hogy míg Debrecenben — a kálvinista Debrecenben! — összesen 22-en térnek át a református egyházba, addig ugyanezt 36-an hagyják el! Nem tartozom azok közé, kik a rideg számokra várat építenek; mert — szerintem — ítéletünkben igazságosak csak akkor lehetnénk, ha figyelembe véve a debreceni egyházak lélekszámát, percentualiter állapíthatnánk meg mindenikkel szemben úgy a nyereséget, mint a veszteséget. Mert világos, hogy nagyobb tömegnek nagyobb a salakja is. De ettől eltekintve, mégis csak elszomorító és aggodalomkeltő az, hogy szemünk láttára nő nagyra közöttünk az a hydra, melynek kölkök korábban a derekára kellene hágnunk, már csak azért is, mert Debrecen jellege együtt áll, vagy

esik azzal a kálvinizmussal, a melynek türelme évek óta annyira próbára van téve. Ne a papi buzgalomról beszéljünk itt, mert az — általában véve — megteszi azt, a mit lehet; hanem igenis beszéljünk a köz-szellemről s arról a sajátságos türelemről, mely a református pápáról nagy idők óta abból a szempontból varr himet, hogy ez mennyire képes felülemelkedni a felekezetiesség szűk korlátain? Ez az, a mi minden bajainknak forrása s a mi a református pap helyzetét mód nélkül keservessé teszi. Én magam is gyakorló lelkész voltam másfél évtizeden át s közvetlen tapasztalatból tudom, hogy ez a bárgyú köz-szellem mily nehéz helyzetbe sodorja sokszor a református papot. Pedig jó lélekkel mondhatom, hogy nekem a proselita-fogdosás kenyerem soha nem volt; ennél alávalóbb dolgot ma sem ismerek, mert arra ismét csak a tapasztalat tanított meg, hogy a kitérések körül soha sem a lelkiismereti meggyőződés játsza a főszerepet, hanem rendszeresen azok az érdekek, melyeknek legérzékenyebb rugója a pénz s a melylyel a katolikus egyház papja itt Debrecenben is bővebben el van látva, mint a mi lelkészeink. Ennélfogva az volna az egyedül üdvös expediens, ha az a református köz-szellem, mely a maga erejében ma is félelmetes lehetne, végre-valahára oda lépne a református lelkészek mellé s támogatná ezeknek akcióját úgy, a mint támogatja a katolikus köz-szellem a maga papjait itt is, másutt is. Ezt azonban nem látjuk sem itt, sem másutt. Csak mondjuk ki az igazat! Vannak előkelő világi híveink, vannak még tanácsbíráink is, kik a református papra azonnal követ dobnak, a mint ez kötelességéhez híven, elébe teszi egyházának érdekeit p. o. a katolikus pappal való kedélyes fraternizálásnak. Pedig az a katolikus pap rendszeren jól tudja, mit cselekszik; ottan-ottan a markába is nevet, ha a református egyház és a református pap rovására épen a saját embereink segélyével egyik-másik akciója sikerült. És sok, nagyon sok sikerül! Mert a közfelfogás az, hogy a katolikus papnak minden szabad, de a református papnak semmi. Az térítgethet, mert háta megett áll az érsek, meg a püspök, meg a dogma, — ennek ilyet tenni nem illik, mert hát a protestantizmus a felvilágosodás vallása s nem való arra palást, ki a közügyek terén mindig tekintettel van saját egyháza féltett érdekeire is.

Minálunk ez ma a köz-szellem s lelkészeink helyzete azért nehéz, mert ha a lelkész a szíjját hatalmas ellenfelével meghúzza, reá a kárhóztatás követ legelőszőr saját hitsorsosa dohja. S ha ezt nem teszi, s az egész vonalon leveretik? akkor megint csak ő a bűnbak, hogy „a cura pastoralist elhanyagolja“, hogy nincsen „irigyelt papi buzgalma“. És így tovább.

Ime, itt van előttünk a debreceni példa. Ez a város, illetve ennek református lakossága a más hitfelekezetek tagjai iránt mindig türelmes, sokszor nagylelkű volt. Kálvinista jellegét soha senki kétségbe nem vonta, sőt azt maga az államkormány is, igen bölcsen, mindenkor respektálta s a főispántól elkezdve, le a tanfelügyelőig, szóval a legtekintélyesebb állásokra lehetőleg mindig olyan férfiakat nevezett ki, a kik — személyes érdekeiktől s hivatalos szakképzettségüktől eltekintve — e város lakossága túlnyomó zömével egy vallás köteleibe tartoztak. És mégis, ime mit látunk? Azt, hogy egy reáktionarius s láthatatlan hatalom napról-napra mindinkább előtérbe nyomul s itt a hegemoniát az egész vonalon kezei közé kaparítani készül.

Hol késsel az éji homályban debreceni kálvinista köz-szellem!? Vagy még sem látod a fenyegető veszedelem közeledtét és „a nagy jeleket, melyek elvégre

majd tüzet is hoznak alá az égből" (Jel. 13, 13), hogy több, mint 300 esztendő alkotását hamuba temessék.

Atok fogott meg bennünket, hogy egyet nem értünk. Mi csak torzsalkodunk; minden kérdésben egymás ellen viaskodunk s az ellenfél markát dörzsölve, egymásután foglalja el posztóinkat. Pedig tanulhatnánk, ha nem eddigi kárunkon, legalább ő tőle; mert hiszen ott a túlsó oldalon, mikor az egyház érdekeinek biztosításáról van szó, katolikus testvéreink sűrű phalanxokban tömörülnek mindig s megtörtént már rajtunk az a szégyen, hogy a míg a kálvinista köz-szellem a városi képviselő testületből a kálvinista püspököt kibuktatta, addig az a másik köz-szellem a makáriai püspököt oda nagy diadallal bevitte!

Tudom, hogy keserű beszéd ez, de őszinte és minden ízében igaz; melynek a kimondására immár nagyon is elérkezett az idő s ha más címen nem, — jogom van hozzá azért, mert kálvinista vagyok s egyházamért felettebb aggódom.

A református öntudatot és köz-szellemet kell felébreszteni s akkor majd szerencsésebb népmozgalmi adatokkal szolgálhatunk.

Debrecen, 1900 jan. 3.

Eröss Lajos,
theol. tanár.

A XX-dik század kérdéséhez.

Sok bajom volt már egyszer-máskor a miatt, hogy az igazság keresésében, bár az érdemeken alapuló tekintélyt mindig tiszteltem, de azért sohasem indultam el vaktában ezen tekintélyek után, hanem önállóan kerestem és kutattam az igazságot s aztán ha magamnak valamely tárgy felől meggyőződést szereztem, a szerint szóltam és cselekedtem mindenkor. Ennek következtése lett aztán nem egyszer az, hogy az önként felém hajló rokonszenv is sokszor meghidegült, sőt nem egyszer ellenszenvvé változott; ha pedig két vitakozó fél közül egyiknek sem adhattam igazat, akkor kölcsönösen mindketten haragudtak reám.

Ily helyzetben vagyok most is, midőn két általam őszintén szeretett és tisztelt férfiú vitakozik egymással afelett, hogy mikor kezdődik tehát voltaképen a XX-ik század?

Megvallom, hogy nagyon érzem e lépésem súlyát, midőn az elmérgesedni kezdő vitába e lapok terén mintegy békitőleg közbelépni magam elhatároztam, mert itt is ugyanazon sors érhet, hogy mindkét fél megharagszik reám; de ez most sem riaszt engem vissza attól, hogy az igazságot kimondjam, kivált ha ezzel köztük békét és megnyugvást is eszközölhetek.

Lássuk tehát, hogy miben különbözik a két vitakozó fél egymástól? hogy aztán a XX-ik század kezdetére vonatkozó s mai napság mindenfelé annyira vitatott kérdést tisztázhatjuk.

Felelet abban, hogy egyik a kérdést tisztán *számtani*, a másik pedig tisztán csak *történelmi* úton véli megoldhatónak, holott pedig a megoldás, szerintem, sem egyik sem másik nélkül nem történhetik meg helyesen.

Mert a számtani methodus harcósának, E. L. úrnak teljesen igaza van abban, hogy ha sorrendben akarunk valamit megszámlálni s a számlálásban 100-ig haladni, ebben a számlálásban az 1-től 100-ig való számkörnek *bezárólag* be kell foglalva lenni; csak azt feledte el, hogy ez nem pusztán mennyiségtani, hanem *kronologiai* számítás, melyben az *elmult* évek számbavételéről levén

szó, az 1-től 100-ig való számjelzés közül mindenik nem a rákövetkező, hanem az *elmult* évet zárja be.

Minden időszámlálást ugyanis — lett légyen annak kiindulási pontja akár a *világ teremtése*, akár *Róma építése*, akár pedig a *Krisztus születése* — csak akkor lehetett megjelölni 1-es számmal, midőn az ott szokásos időegység, például nálunk keresztyéneknél a *Krisztus születése utáni első év, már letelt*; hiszen ha egy gyermek ma születik is, csak akkor mondjuk vagy írjuk 1 = egy évesnek, ha születése óta az egy év már bevégeződött. És ha már ez az első év, az időszámítás kiindulási pontjától lefolyó 1 évet foglalja magában: önként következik, hogy a többiek is vég nélkül úgy a 10-es, 100-as, mint az 1000-es évek is ezt a saját-ságukat megtartják s így az 1899. évnek nevezett, de valósággal az 1900. évhez tartozó napok mult dec. 31 én véget érven, a 19. század végképen lefolyt s ha a belépett új évet — mely már a XX. század első éve — még hozzá toldanók, akkor a 19 század 1901 évet foglalja magában.

Nagyobb világosság kedvéért, hogy ezt bebizonyítsam, időegységül 365 napot, órák és percek nélkül, véve fel. ide irom az első magasabb rendű egységig, vagyis a 10-ig a következő számítási képletet:

Kr. sz.-tól 365 = 1., 365 = 2., 365 = 3., 365 = 4., 365 = 5., 365 = 6., 365 = 7., 365 = 8., 365 = 9., 365 = 10.

Az ezen képleten jelzett 365 napos esztendők tehát mindenütt megelőzik az őket jelző számjegyeket; de mennyivel tisztább s minden kétséget kizáró lenne e képlet akkor, ha nem Dionysius Exiguus Kr. u. közel hat századdal jött volna arra a gondolatra, hogy a keresztyén időszámítás állíttassék a Róma építésétől felvett pogány időszámítás helyébe, hanem a Krisztus születésekor akadt volna olyan valaki, a ki ezen esemény nagy fontosságát s világot átalakító hatását előre fölismervén, a keresztyén időszámítást a Krisztus születése napján kezdette volna meg, mert akkor a fentebbi képlet így módosulna:

Kr. sz. u. 1. 365, 2. 365, 3. 365, 4. 365, 5. 365, 6. 365, 7. 365, 8. 365, 9. 365, 10. 365. (11. stb.), — s ma, midőn 1900 évet írunk s a XX-ik század kezdete felett veszekszünk, 1901 et írunk s nem vitatkoznánk egymással.

No de e két képletből így is elég vitágos az, hogy a kronologiai számításban mindegyre megy akár elől, akár utól tesszük az év után a sor- vagy rendszámokat, mert az a tiz év mindkét esetben magában foglalja a 10×365 , vagyis 3650 napot; hogy pedig ehhez hozzáadva a szökőnapokat is, egy századév épen tizszer foglalja azt magában: erről bárki meggyőződhetik, ha kiszámítja.

Csak láttani csalódás tehát az, a mi napjainkban az e téren folytatott vitában néha az embert éri; olyanforma, mint mikor a kis gyermeknek felteszik a trefás számtani kérdést, hogy 3 szilva meg 3 alma hány alma? s rámondja, hogy 6 alma, a másik 6 szilva, egyiknek sincs igaza; de hát azért kijött az, a mi fő: t. i. a 6.

Hogy számtani kérdéseknél mily csekélységben is megtévedhet az ember, mutatja egy pénzügyminiszter esete azon korból, midőn még az egyszerű számművelet a régi módon ment. A zárszámadásnál a mérleget akarván megcsinálni szorzási műveletre is volt szüksége s úgy a szorzóban mint a szorzandóban 1-es szám is levén előtte, e helyett: „*egyszeregy*“ = 1, „*egyszer-egy*“ = *kettőt* mondott és irt a számadásban talán

már nagyon is elbóbult fővel, felcserélvén azt az $1+1 = 2$ képlettel s minthogy milliókkal ment a számolás: egy millióval több lett a bevétel, mint a kiadás s így az egyenleget nem tudta megcsinálni; mert bármint kereste a hibát újból kezdett számolással, az 1×1 mindig csak $1+1$ lett nála. Minthogy pedig érezte magában, hogy ő nem lopott és nem sikkasztott: az egy millió nem léte miatt öngyilkossá lett.

Ily csekély elnézésből származik tehát az a nagy vita is, mely most az 1900-dik évnek hova tartozása felett folyamatban van, de a melyet az arithmetica kezdet fogva a történelemmel nem a 19-ik, hanem a 20-dik század javára dönt el, aminthogy ezt másképp eldönteni nem is lehet. Mert Dionysius Exiguus tévedhetett ugyan a Krisztus születése évének és napjának meghatározásában s voltak is többen, kik más, de egymástól is eltérő nézeteket vallottak, a Róma építtetése után általa megállapított 754 ik év helyett egyik 749-re, a másik 747-re tevén Urunk születését; de abban mindnyájan megegyeztek, — mert másképp nem is tehettek, — hogy számításaikban az évek sorszámát mindig, nem a kezdődő évek élébe, hanem a már eltelt évek után tették, mert ez *történelmi számítás*, mely a közéletben ma is meg van még az egyszerű népnél is, midőn egyik másik hozzá intézett kérdésre az időt egy megelőző s reá nézve nevezetes eseménytől lefelé számítva határozza meg.

Ugyanazért én, bár olvastam a lapoknak e tárgyi feletti vitatkozásait, valamint e lap múlt dec. 23-diki számában a lelkészeknek szóló figyelmeztetést is, de azért meggyőződésemmel hiven a 19-ik századot múlt dec. 31-én elparentáltam.*

Segesváry József.

IRODALOM.

Az én imáim. Imák és elmékedések prot. leányok és fiatal hölgyek számára. Irta *B. Barkóczy né Dömök Antonia* m. kir. áll. fels. leányisk. igazgatónő. Második javított kiadás. Budapest 1899. 16-od rétből 200 l. Ára vászonkötésben 1 frt, lekete bőrkötésben 1 frt 60 kr, chagrin bőrkötésben 2 frt 50 kr. Kókai Lajos kiadása. A Dömök Antonia szép imáit — első kiadása alkalmából — behatóan ismertettük s föltártuk azoknak csillogó szépségeit. Egy sokat szenvedett s a csapások alatt megedzett mélységes és hittel teljes női szívnek végtelenül megható, közvetlen finom benső megnyilatkozásai azok s azért is találják meg annyira az utat a női szivekhez. Második kiadása alkalmából újlag a legmelegebben ajánljuk ezt a minden ízében prot. hölgyeknek való imakönyvet, melynek külső kiállítása is nagyon izléses, csinos, sőt diszes.

A Nagy Képes Világtörténet a második ezredév kezdetén új tért hódít, nem a rég kihalt idegen népektől,

* Én már feleslegesnek tartom e kérdés felett tovább disputálni. Legalább ez idő szerint igen! A világ összes számba vehető gondolkozójának *túlnyomó többsége* (a „Pesti Napló“ közölte) annak a felfogásnak adott igazat, melynek én csak szószólója valék. A ki ezek után is másképp gondolkozik, azt már meggyőzni úgy sem sikerülne. Legyen tehát ez idő szerint kinek-kinek az ő hite szerint. Ha azonban élek, egy év múlva majd hozzá szólok még ehhez a kérdéshez. Jelen cikkhez csak annyit jegyzek meg, hogy nem szükség minket „kibékíteni“. Össze sem veszünk. Csak humoros formában mondtuk el a nyilvánosság terén, a mi felett magán körben már oly sokszor szót váltottunk. És még egyet, én nemcsak az arithmetikára céloztam, hanem egy pár történelmi adatot is felemlítettem. Aztán az a kronológia is a mathematica körébe tartozik ám s fel van véve minden matematikai munkában.

Eröss.

hanem az idegen tudománytól. Kimutatja, hogy ennek a mi népünknek története nem volt külön és hatástalan történet, hanem igenis hatásokat fogadott be a nyugati és keleti kulturától és adott viszont azoknak. Kimutatja, hogy a világtörténet nagy ideghálójában mi is egy folyton lüktető kis ér voltunk, habár az idegen tudomány eddig kihagyott is bennünket az emberiség fejlődésének leírásából. Nagy és jelentékeny vállalkozás. Az új század harcuk közben találja a Nagy Képes Világtörténet munkásait. A mű nagy részét immár diadallal befejezték. Az első igazi nagy magyar világtörténet első része, az ő-kor be van fejezve. Most jelent meg a harmadik kötet, *Róma története*. Dr. Geréb József írta. A legújabb kutatások alapján álló komoly munka. Geréb igyekszik a római nép életét minden oldalról megvilágítani. Nem csupán a harcok sorát beszéli el, hanem foglalkozik a nép ethnikai jellemével. Világot vet annak kifejlődésére; tárgyalja és magyarázza alkotásait a politikaiakat épen úgy, mint a művészeteket. Különös gondot fordít az irodalom és művészetek rajzára annyira, hogy e munkájának e részei szinte irodalom- és művészet-történet számba mehetnek. Különösen gazdag a művészettörténeti rész, melyet gyönyörű kivitelű autentikus képek díszítenek, fényképek után a technika legújabb vívmánya szerint készült reproductiók. Különösen meg kell említenünk a remek kivitelű színes képeket, minők ily kivitelben magyar könyvben még meg nem jelentek. Ezek a képek nem haszontalan díszítései a könyvnek, hanem szerves kapcsolatban vannak vele. A szöveghez simulnak, azt magyarázzák, megértetik, mert nem képzelet után rajzolt tableau, hanem történeti és művészeti műemlékek, kép- és szoborarmások, vagy történeti jelenetek színterei. A könyv pazar kiállítása az illusztrációk számára felülmúl minden hasonló külföldi művet, s a mellett olcsóbb azoknál. Kiadására a két legnagyobb magyar kiadótársaság egyesült, a Franklin-Társulat és a Révai Testvérek irodalmi intézete. A munkát valóban úgy állítják ki, hogy az külsőleg éppvny úgy megfelel, az ő nagy tekintélyöknek, mint a szerkesztés gondossága Marcali Henrik szerkesztő és a szerzők jó nevének.

Egy kötet ára diszkötésben 8 frt. Kapható füzetenként is bármely hazai könyvkereskedésben sőt csekély havi részletfizetésre is a kiadónál (Révai Testvérek Irod. Int. R. T. Budapest, Üllői-út 18. sz.)

Esküdtek és esküdtbírák törvénykönyve. Irta: K. Nagy Sándor pestvidéki kir. törvényszéki bíró. Megjelent a „Magyar Könyvtárban“ (155—156 szám). Kiadja Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) Budapest. 1899. Ára 60 fillér. Az új év kezdetével átalakult büntető törvénykezésünk. A büntető igazságszolgáltatás megoszlik a polgári esküdtek és bírák között. Ezek együttvéve képezik az esküdtbírátságot, mely a legnevezetesebb bűnügyekben ítél. A haza minden polgárát érheti az a diszes tisztesség, hogy esküdt lehessen s bíraskodjék polgártársa élete és vagyona felett. Azért nincs a hazának egyetlen polgára se, a kinek ne állana érdekében, hogy ismerje azokat a jogokat és köteleességeket, melyek az esküdtekre hárulnak. Ezeket a jogokat és köteleességeket a törvényekben kevésbé járatos polgároknak fáradságos volna összekeresgélni s lehetnének talán olyanok is, a kik nehezebben értenék meg a törvény némely homályosabb kifejezését. Ime! a szerző és kiadó azért szövetkeztek, hogy az esküdteket és esküdtbírákat illető jogokat és köteleességeket magában foglaló törvényeket és rendeleteket olyképp gyűjtsék egybe, hogy e könyv nélkülözhetővé tegyen minden más könyvet. E könyv mindent megértet az esküdtekkal és esküdtbírákkal:

első részében kimutatja, hogy miként történik az esküdtek kiválasztása, kik nem lehetnek esküdtek, kik és miként menekülhetnek e kötelezettség alól; a második részében megismerteti az esküdszéki eljárást és esküdtbíráskodást; a harmadik részében közli azoknak a büntetteknek a meghatározásait, a melyekben az esküdtbíráóságok ítélnék. A könyvnek nagy előnye, hogy a törvény vonatkozó szövegét előbb szösz szerint közli, azután könnyen érthető, világos magyarázatokkal látja el. Nemesak az esküdtekre, hanem a bírakra is nélkülözhetetlen. Ajánljuk a közönség figyelmébe.

A „**Képes Családi Lapok**“ egyrészt a legjobb, másrészt a legolcsóbb képes szépirodalmi hetilap. Előfizetési ára egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. A kik most előfizetnek megkapják teljesen díjtalanul Hevessi Jenő, „A milliomos büntetése“ című 232 oldalas érdekes regényét. Mutatványszámokat kívánatra ingyen és bérmentve küld a „Képes Családi Lapok“ kiadóhivatala Budapest, VI. Szondy-utca 11. sz. Minden száma aktuális közleményeket, érdekes regényeket, novellákat, szép költeményeket hoz illusztrálva.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Felhívás előfizetésre.** Lapunknak a jelen számmal megnyitott *huszadik* évfolyamára ezennel előfizetést hirdetünk s tisztelettel és bizalommal kérjük reformált egyháztársadalmunk mindazon tényezőit, a melyek bennünket idáig szellemi és anyagi támogatásukra méltattak, kivált lelkipásztoraink, tanáraink s tanítóink érdemes taborát, hogy az új esztendőben se tagadják meg azt jóindulatu, szerény törekvéseinktől. Kérésünk megokolásául legyen szabad reámutatnunk a Debreceni Protestáns Lapnak, egyházkerületünk egyetlen egyházi közlönyének, egyházi közéletünk fontos kérdései megvitatása, tanácsstermeink számára leendő előkészítése s tisztázása egyetlen színterének szükséges voltára, szép hivatására, anyaszentegyházunk közjavától sugallt intentióink önzetlenségére s arra a körülményre, hogy egyháztársadalmunk illetékes köreinek hathatós szellemi és anyagi gyámolítása nélkülözhetlen előfeltétele lapunk fennállásának s egyetlen erőforrásunk. Hogy céljainkat, feladatainkat milyen eredménnyel tudjuk munkálni és megoldani, ezt taglalnunk felesleges, mert hiszen lapunk mélyen tisztelt olvasóközönsége két esztendő óta hetenként látja s ezen idő alatt formálódott ítéletén hasztalan akarnánk mi bármit is változtatni. Nincs is szándékunkban. E helyett egyszerűen kijelentjük hogy lapunk szelleme és irányzata, mint szerkesztőségének, kiadóhivatalának, rovatvezetőinek, munkatársainak személyzete s előfizetési ára, változatlan marad. Szolgálni fogjuk egyházunk és iskolánk közjavát, szerény tehetségeink és fogyatékos anyagi erőink mértéke szerint, hiven, buzgón, a

vélemény és meggyőződés függetlenségével, — a sikert, az áldást pedig Istenre bizzuk, a kitől minden jó adomány és tökéletes ajándék alászáll. A lap anyagi ügyei körül támadható bármi kétség esetén kiadóhivatalunk vezetője *Karai Sándor* főgymnasiumi tanár úr (lakik a Rákóczy-utca 46. sz. a.) mindig készséggel rendelkezésére áll t. előfizetőinknek. S most magunkat lapunk összes olvasóinak nagyra becsült jóindulatába, szíves és hathatós gyámolításába ajánlván: valamennyiőjöknek boldog és üdvösséges új évet kívánunk.

— **Apró hírek. Tájékoztatásul és megnyugtatósul** értesítjük t. lelkészársainkat, hogy a lelkészi fizetés kiegészítésére eddig kiutalt s már szét is küldött tételeket a conventi elnökségtől nyert értesülés szerint rövid időközben követni fogják a további kiutalványozások s ezeknek alapján a szétküldések is. — **A győrteleki egyház** a szatmári lelkészszé megválasztott Biky Károly esperes helyébe *Juhász László* debreceni főgymnasiumi helyettes tanárt választotta meg lelkészül a mult év december havának 27. napján. A megválasztott lelkészben kiváló erőt nyert a győrteleki egyház, a ki nemesak tudományos képzettségénél, hanem jellemének egyszerűségénél és lelkületének szelidségénél fogva is teljes mértékben hivatva lesz a lelkipásztori nehéz munkakör betöltésére és az egyház vezetésében érdemes elődje munkájának folytatására.

— **Gyülekezeteink köréből. Tiszafüredi református társaság.** Ily című egyesületet hozott létre a nagy tehetségű és lángbuzgalmú *Csánky Benjámín*, tiszafüredi ev. ref. lelkész. Ez egyesületnek feladata leendő: 1. a reformált hitnek az életbe bevitele s így erkölcsnemesítés; a józan felvilágosodás és mértékletesség terjesztése tiszta beszéd, példa, nyomatványok, felolvasások által, 2. a szeretet munkája, különösen árva, elhagyott gyermekekről való gondoskodás, betegek, elhagyottak gyámolítása. Az ügyvitelt közgyűlések és választmány teljesíti fele részben férfi, fele részben nőtagokkal, élén egy férfi és egy nő elnökkel. Szívvel üdvözljük a társaságot és kívánunk neki sikert. „Szülessetek sokan!“

— **A debreceni nagytemplom fűtése.** A debreceni egyház presbyteriumát élénken foglalkoztatja a nagytemplom fűtésének kérdése. Mivel egy idevonatkozó ajánlatot a lelkészi kar véleménye alapján a presbyterium nem talált elfogadhatónak, f. é. január 4-én tartott gyűlésében kimondta az egyháztanács, hogy a kérdést napi rendben tartja és egy szélesebb körű bizottságot küldött ki a kérdés tanulmányozása és a legalkalmasabbnak látszó fűtő rendszer iránt való javaslatlással végett. Ha az egyháztanács törekvései sikerre fognak vezetni, ezzel kétségkívül egyik nem utolsó feltétele lesz biztosítva Debrecenben a vallásos buzgóság ébrentartásának.

— **Debreceni főiskolánk tanárkara** újév első napján *Csiky Lajos* akadémiai igazgató vezetése alatt testületileg tisztelgett egyházkerületünk nagyérdemű elnökeinél, főtiszteletű *Kiss Aron* püspök és mélt. gróf *Degenfeld József* egyházkerületi és főiskolai főgondnok uraknál. Az utóbbinál, a ki előtt ilyen alkalommal idáig küldöttségileg szokta tolmácsolni jókívánatait, testületileg most először jelent meg, hogy ez által is kifejezésre juttassa azt a szorosabb kapcsolatot, melybe az egyházkerület elnökségét főiskolánkkal az igazgató-tanács új intézménye fűzte s azt az őszinte hálát, melyre a főgondnoknak főiskolánk s annak tanár-

kara iránt mindenkor megnyilatkozott odaadó érdeklődése s meleg jóindulata kötelez. A tisztelgést mindaketten köszönettel és szíves nyájassággal fogadták s főiskolánk iránt való ragaszkodásuknak és szeretetöknek lelkes hangsúlyozásával viszonzták. Szép jelenet volt, mikor agg püspökünk, ki már öt évvel haladta meg az „élet második sorompóját“, biztos öntudattal hangoztatta abbéli szilárd meggyőződését, hogy őt a Gondviselés még valami megoldásra váró feladat, valami nagyobb munka elvégzésére szemelte ki s bizonyára ezért óvta meg idáig az élők földében. Végül a szakok igazgatói s a dékánok *Simonffy Imre* polgármester s főiskolai helyi gondnok úr előtt is kifejezték a tanári kar tiszteletét s újévi jókívánatait.

— **Az Erzsébet királyné ösztöndíj-alapítványra** vonatkozólag *Márk Endre* koll. és egyh. ker. ügyész úrtól, kinek ez alapítvány összehozatala körül legtöbb érdeme van, január 3. kelettel a következő tájékoztató sorokat vettük: „Nagytiszteletű Szerkesztő úr! Az Erzsébet királyné alapítványnak mai állásáról következőleg van szerencsém értesíteni: a) újabb befizetés: 1. Krüzsely Bálint jogtanár úr 2 korona, 2. Sass Béla theol. tanár úr 40 kor. ajánlatának 6-ik részlete 5 kor., együtt 7 korona; b) Takaré- és hitelintézet részvénytársaság 4455. számú betéti könyvecskéjén elhelyezett, 5% kamatot hozó és kamatjövedelem 1899. évi dec. 31-én **5784 kor. 68 fl.**, — így ma, illetve 1900 január 1-től kamatozó tőke ez utóbb feltüntetett összeg. Megemlítendőnek tartom, hogy a gyűjtő-ívet még igen sokan nem küldték be hozzám mai napig sem. Mihelyt a tőke és annak jövedelme eléri a 6000 koronát, a mely összegnek, mint látni méltóztatik, már nem sok a hiba, nézetem szerint a végrehajtó bizottság összejöhet s határozhat az ösztöndíj-alapítvány életbelépésének idejéről és módoszatairól. Nagy szolgálatot tenne az igen tisztelt Szerkesztőség, ha a még be nem küldött gyűjtő-íveknek beküldését, esetleg ha elvesztek volna, az adományoknak beszolgáltatását ez alkalommal szorgalmazná. Kiváló tisztelettel vagyok kész szolgálója *Márk Endre*, az alapnak kezelője.“ E hozzánk intézett felhívásnak szíves készséggel teszünk eleget s a nemes célú alapítványt, mely főiskolánk szegénysorsú jeles növendékeit felekezeti különbség nélkül lesz hivatva gyámolítani, melegen ajánljuk olvasóink pártoló figyelmébe s támogatásába. A 6000-ig még hiányzó pár száz koronát mielőbb össze kellene már raknunk, hogy valahára lezárhatnók a gyűjtést s ez ösztöndíj-alapítványt már a jövő iskolai évben átadhatnók rendeltetésének. A kegyes adományok *Márk Endre* ügyész úr címére (*Debrecen, ref. főiskola*) küldendők.

— **Nyilatkozat.** Alólirott ezezzel komolyan ki nyilatkoztatom, hogy az e t. lapban említett * * jegyű cikket sem nem irtam, sem az én kézírásom után nem készült, sőt nem is olvastam. Általában én egy szót se fogok az ének füzetekről szólani. Utolsó szót elmondtam a fentebbi években akkor, mikor az énekügyi bizottság igen tisztelt elnökének a mi Urunk Jézus Krisztust detronizáló 37. dicsérete megjelent. Engem az ilyen munkától eltilt az én evangéliumi hitem. Annyit azonban nevem nyilvánosságra hozatala után ki kell mondanom, hogy a VI. füzet is a rendszertelen munka éretlen gyümölcsének tartom. Gyoma, 1900. jan. 2. *Kálmán Farkas*. — Helyt adunk e nyilatkozatnak, melyre ugyszólván egyenesen föl is hívtuk a nyilatkozót. Multkori közleményünk megírása óta jelent meg a Prot. Pap mult évi utolsó füzeté, mely a tartalomjegyzéket is hozza, s ebből láttuk, hogy a * * jegyű cikkek ott határozottan megnevezett szerzője maga az egyik szerkesztő *Kálmán*

Dezső. Így tehát, meg a nyilatkozat szerint is, csakugyan alap nélkül gyanúsítottuk a mi haragos zenetudósunkat, de hogy okunk mégis volt reá, azt ez a *Nyilatkozat* is mutatja, melyben olyan élesen elítéli az énekreformot, különösen az énekügyi bizottság érdemes elnökének eljárását. Erre majd megfelel ő maga, ha ugyan felel, mert ilyen óriási nézeteltérés, mondhatnánk elmérgesedett ellentét mellett a discussio csak az ellentétek még erősebb kiélesítését vonja maga után. Az általános reformtörekvés mellett a *Kálmán Farkas* szava már csakugyan a pusztában hangzik el.

— **Kellemetlen incidens.** Lapunk érdemes olvasói nem felejtették még el bizonyára azt az ártatlan humorba öltöztetett szóváltást, mely lapunk mult évi legutolsó számában két jó barát, t. i. dr. Bacsoni Lajos és Eröss Lajos között folyt le abban a kérdésben, hogy mikor végződik a 19-ik század és mikor kezdődik a 20-ik? Az a két cikkecske annyira magán viseli a minden személyi sértést aggódva kerülni akaró gondos és jókedvű baráti figyelem jellegét, hogy — főleg a hozzánk többfelől beérkezett rokonszenves s mindakét félnek gratuláló nyilatkozatok után — még csak eszünk ágában sem fordult meg soha, hogy valaki e humoros szóváltásból tőkét faragjon s akár az egyik, akár a másik fél ellen támadást intézzon. És ez mégis megtörtént! A „Debrecen“ című politikai lap f. évi 2-ik számának vezércikkében ugyanis — a — r hevesen s olyan tenorban ront rá nézetéért dr. Bacsoni Lajosra, mely sem a megtámadott, sem a támadó fél egyéniségéhez nem méltó s melyet a kérdés szempontjából is csak sajnálni tudunk. Ha így tiszteljük a külön véleményt s így nyitunk tárt kapukat személyes ellenszenvünknek akkor is, midőn egy minden egyéni érdektől távol álló s tisztán tárgyilagos kérdés megvitatásáról van szó, — akkor Isten neked, társadalmi jó békeség! Tegyük le a tollat s ne írjunk egy betűt se, míg más napok nem derülnek ránk. Sajnáljuk, igazán sajnáljuk e kellemetlen incidenst.

— **Eladó könyvek.** Az alább felsorolt könyvek akár egyenként, akár együtt a jelzett áron eladók: 1. Kolmár: „Kathetrai tanítások“ 1831-iki kiadás, két vaskos kötet 3 frt; 2. Török Pál: „Egyházi beszédek“ (Szoboszlai Pap István, Baksay és K. Tóth Mihály beszédeiből) szép, díszes kötés 2 frt; 3. Borsodi: „Templomi imák“ köt. 1 frt 50 kr; 4. Megyes Lajos: „Egyházi imák“ k. 1 frt; 5. Török és Székács: „Lelkészi tár“ 1 füz. 1 frt; 6. Dicsőfi J.: „Evangy. elmékedések“ kötve 2 frt 40 kr; 7. Szász Károly: „Csak a Krisztust“ füz. 1 frt 20 kr; 8. Illyés Endre: „Egyházi beszédek“ füz. 1 frt; 9. Börzöki: „Temetési lant“ II., III. és IV. füzet két kötetben 1 frt 80 kr; 10. Péterfy Sándor: „Egyh. sz. beszédek“, egybekötve Lacordaire 1 füzetével, 1 frt 20 kr; 11. Fördös: „Papi dolgozatok“ 1 kötet 80 kr; 12. Nemes Beniamin: „Népszerű egyh. beszédek“ 1 köt. 70 kr; 13. Vámosi Pap István: „Templomi szónoklatok“ két kötet egybekötve 2 frt. Csermő (Aradmegye), 1899. dec. hó. *Vadas Gyula*, ev. ref. lelkész tanító.

x **Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.** Mult évi december hóban 1233 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 54,271 kor. 36 fl. fizettetett ki. 1899 jan. 1-től december 31-ig beirt összes jutalékrészek száma 15,271 és a kiízetett nászjutalékok összege 524,203 kor. 40 fl. Az intézet fennállása óta nászjutalékok fejében 5,779,290 kor. 60 fl. fizettetett ki. 1899 dec. 31-én a felügyelő bizottság dr. Alexander Bernát egyetemi tanár elnöklete alatt tartott évrzárlati vizsgálata alkalmával a következő vagyoni állományt állapította meg. És pedig: 1. Befektetés két budapesti házban 1,511,308 kor. 50 fl. 2. Takarékpénztári betétekben 1,596,751 kor.

24 fil. 3. 4 $\frac{1}{2}$ % elsőrendű záloglevelekben 1.801,660 kor. — fil. 4. Kötvénykölesönökben 153,839 kor. 18 fil. 5. Pénzkészletben 18,604 korona 56 fillér. Összesen 5.112,163 kor. 48 fil. Debrecen és Hajdumegye vezérképviselője **Baum Miksa** Miklós-utca 11. szám.

TARTALOM-JEGYZÉK: Boldog újesztendőt! A szerkesztőség. — Erős lelket! Gulyás Lajos. — T a n ü g y: Elnöki megnyitó beszéd a Gönczy-egyesület közgyűlésén. Kovács Lajos. — A tanári állás emelése. — K ö z é l e t ü n k: Népmozgalmi adatok Debrecenben és a debreceni ev. ref. egyházban. Eröss Lajos. — A XX-dik század kérdéséhez. Segesváry József. — Irodalom. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Eröss Lajos.**

Pályázat a tunyogi lelkéssi állomásra.

Javadalma: föld, termény, tűzifa, készpénz és állami kiegészítésből 600 frt. Az egyház IV-ed osztályú. Az első évi félfizetés a lelkéssi gyámintézeté. Az állomás a választás megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Pályázati kérvények a szatmári egyházmegye esperesi hivatalához **január 28-g** beadandók. (Győrtelek, posta helyben.)

Debrecen, 1900. jan. 5.

Kiss Áron, püspök.

Pályázat.

A **kisújszállási** államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató-tanácsa pályázatot hirdet egy **ének és zenetanári** tanszékre.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu egyének, a kik középiskolai zenetanításra képesítést nyertek, valamint olyanok, a kik a tanítóképző intézet tanfolyamát énekből és zenéből kiváló sikerrel végezték.

Évi fizetés 1200 korona a főgymnasium pénztárából havi egyenlő részletekben előre fizetve,

A megválasztottnak kötelessége lesz a főgymnasium I—VIII. osztályaiban az éneket és zenét a konventi tanterv és utasítások értelmében tanítani, s az intézet kötelékében alakuló ifjusági ének és zeneköröket tanítani, vezetni és téli ifjusági istentiszteleten a kántori teendőket végezni.

A végzett tanulmányokat, s főként a pályázó zenei készütségét igazoló okmányokkal kellően felszerelt kérvény **1900. év jan. 20-ig** nyújtandó be alólírott elnöknel. Az állás a megválasztás után azonnal elfoglalandó lesz. A megválasztott egy évi sikeres működés után állandósíttatik.

Kisújszállás, 1899 december 29.

Gulyás Lajos,
az igazgató-taács elnöke.

Pályázati hirdetemény.

A **tissanagyrévi** ev. ref. egyház **II-od tanítói állomására** pályázatot hirdet. Kötelesség I. II. vegyes osztályok tanítása, kántori, irodai segédkezés, tanítónőknek kézimunka tanítás. Fizetés évi 360 frt, mely állandósítás esetén 480 frtig mehet; lakás kerttel. Tanítónők előnyben részesülnek. Határidő **1900. január 20.** Állomás azonnal elfoglalandó. Okleveles pályázó hiányában az állás ideiglenesen töltetik be. Bővebb felvilágosítást alólírott készséggel ad.

Tabajdy József,
ev. ref. lelkész.

3-3

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni tessék.